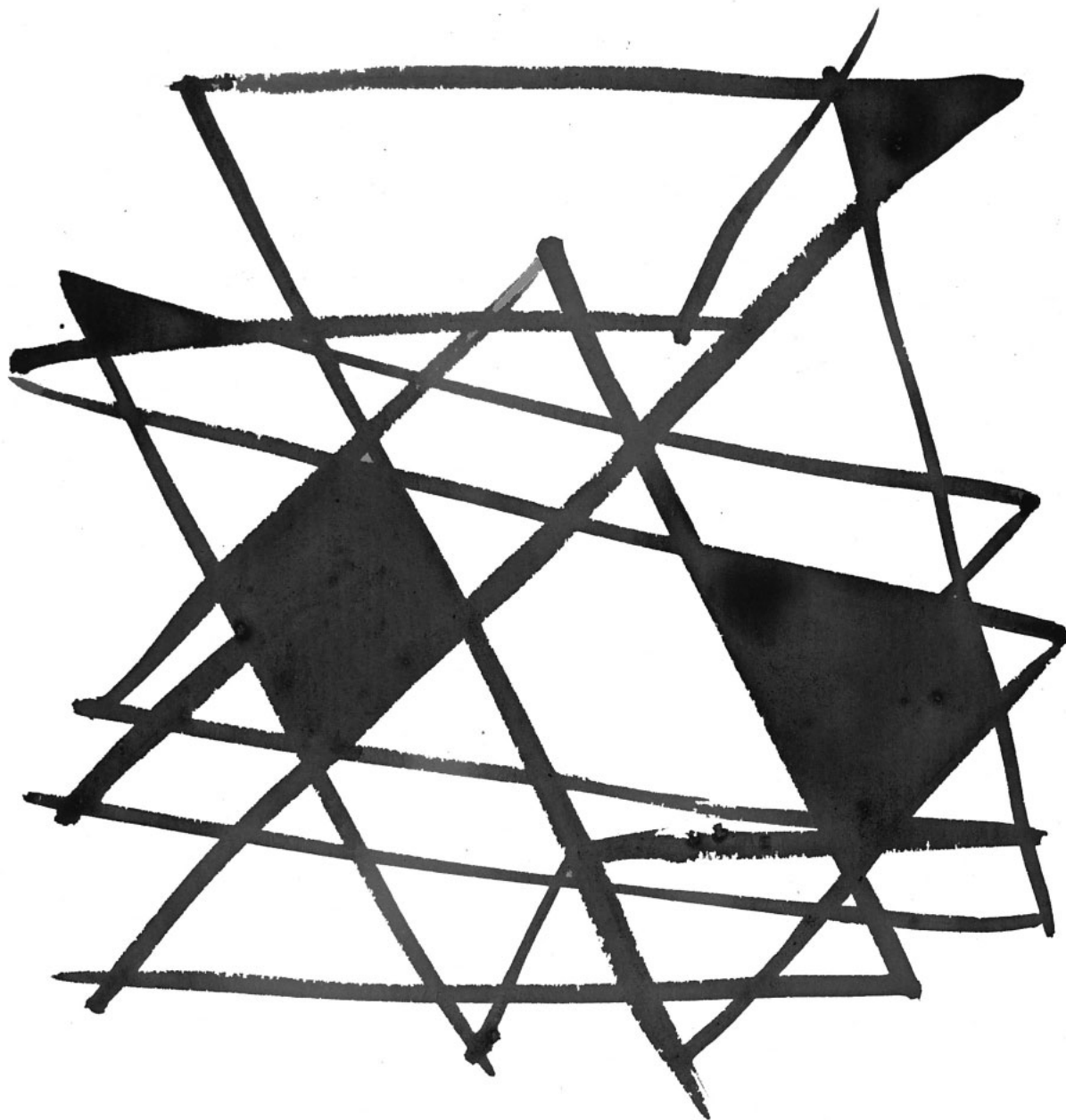

Sensibilidade e rigor

A poesía de Álvarez Blázquez: Obra cumprida

Xavier Rodríguez Baixeras

Na obra que **Xosé Mª Álvarez Blázquez** nos legou sobrancean tres aspectos básicos que, dentro do ámbito da nosa cultura, lle proporcionan o seu carácter excepcional: a notabilísima variedade xenérica, a constante e uniforme beleza formal e a gran riqueza de contidos. Conforme nos introducimos no coñecemento da súa

vida, dedicada en gran parte á exploración da cultura galega, pero tamén á creación literaria, advertimos un decorrer periódico, cíclico, no que as diversas disciplinas ás que se entregou sen descanso parecen programadas con antelación e logo cumpridas rigorosamente. Un poeta e un polígrafo, foi a persoa a quen rememoramos o presente ano con especial devoción. “Polígrafo”, palabra altisonante, un tanto anticuada, mais que designa certeiraamente a quen, no ámbito da escrita, tratou gran variedade de asuntos, de notábel diversidade; e un poeta, cuxa obra tamén ten o seu ciclo, pois foi creada principalmente na mocidade e nos anos 40 e 50. Entrega xenerosa, suma modestia, anhelo de sabenza, gusto polo primitivo, polo inicial, afán didáctico, férreo optimismo e alta capacidade de dominio sobre os desazos vitais son algunhas das peculiaridades que, contrariamente á súa tendencia á dispersión, se manifestan constantes na persoa e na obra de Xosé Mª Álvarez Blázquez.

É o polígrafo consecuencia do poeta? Ou, dito noutros termos, adopta o noso autor unha actitude perante a poesía moi diferente daquela que o empurra a abandonala ou a compola de modo ocasional? Evidentemente, o traballo poético implica unha singular experiencia interior e unha forma propia; isto é, esixe unha dedicación que poderíamos cualificar de exclusiva. Só que, no caso do creador de que tratamos, dous fenómenos que son en principio inalienábeis da expresión poética seguen actuando en territorios diferentes. Refrírome ao elemento sensíbel e ao rigor formal. A sensibilidade, o acordar emocional, o abalo da inquedaanza diante de calquera aspecto histórico ou cultural manifestan en **Álvarez Blázquez** un carácter poético, e o mesmo cabe afirmar do rotundo acabado dos textos, así como do estilo, cun léxico e un ritmo que parecen transcender a simple e fría exposición académica. Abonde como exemplo a biografía de cada trobador na súa escolma da poesía medieval. Así **o seu “abandono” da lírica a partir dos anos 60** ofrece todo o aspecto dunha mudanza de orientación sentimental e de inquedaanza intelectual e non é en absoluto excepción: máis dun poeta ten cedido a súa actividade versificadora –ou a ten diminuído, como no caso do noso autor– a prol doutra pola que se sente atraído e na que agora envorca a súa sensibilidade e a súa enerxía.

Agora ben: tal actitude, que comporta –sobre todo se os novos mundos explorados son moitos e dispar– unha diseminación en toda regra, pode ser motivo de desconcerto e, en definitiva, de dano no que respecta á imaxe do poeta, isto é, daquel que, alén de erudito etc., é tamén creador de versos. E, certamente, tal aconteceu sen dúbida con Xosé Mª Álvarez Blázquez, poeta de voz breve máis intensa, que gusta fuxir da repetición das imaxes e das estruturas poemáticas, tanto dentro do neopopularismo como do realismo existencial. Semellante acto de honradez, que, ben alá no fondo, é un exemplo máis de quen posúe un xorne didáctico, adoita ser mal entendido, pois o crítico, ou aquel suxeito (ou suxeitos) a quen corresponda valorar e instalar, adoita ser favorable á insistencia e, se esta non se produce, o poeta pode correr o perigo de non ser tomado a serio. Naturalmente, hai excepcións, pero, infelizmente, o noso escritor non se encontra entre os favorecidos, ou favorecidas, por elas.

Fronte ao poema un tanto monocorde da liña imaxinista, *Poemas de ti e de min* ofrece unha variada melodía e ritmos disímiles. Por veces, a imaxe procede da vangarda, mais non afoga a frescura da cadencia de ton popular, que non é nunca aparente, senón auténtica. Cando acabamos a lectura quixeramos máis poemas, pero xa o autor, que escribira moitos destes en plena xuventude, está noutro ámbito, á procura de novas sensacións. Como dicíndonos: “velaí o que quixen facer, tal é o que vos ensino, tales son os modelos; seguir? para que repetirme?” En realidade, está xa entregado á emoción da súa paternidade, a esa tenrura que é Roseira do teu mencer, á sutileza do poema infantil. Son os tempos da fundación, xunto con **Luis Viñas Cortegoso**, da editorial Monterrey (1950) e acaba de ser nomeado comisario das escavacións arqueolóxicas viguesas; pero é que, ademais, prepara a *Escolma de Poesía Medieval*, tarefa que o leva, tan ensumido nela está, a se converter nun trobador máis no seu *Cancioeiro de Monfero*, e debe ir dando cabo –os tempos son difíciles– á novela *Una cabaña en el cielo*. E, sabedor de que en Buenos Aires se convocou o premio Pondal, está preparando ou reunindo os poemas do seu *Canle Segredo*, onde lle dá unha violentísima viraxe á súa obra poética e, de paso, á poesía galega do seu tempo. Como se ve, tempo frenético para el.

Aínda hoxe resulta difícil precisar con claridade a estética deste seu último libro, con que movemento relacionalo, se coa tradición realista galega, se co realismo-existencial español de posguerra ou con ambos. Cabe pensar que de todo hai e que o que nos impide situar *Canle Segredo*, iso que nel nos desconcerta, non ten máis misterio que a destilación dunha voz persoal

entregada á confianza e a chamar as cousas polo seu nome. O poeta confesa, conversa, declara. O poeta é el. Fóra del e do seu mundo non hai máis nada, de aí que, no fondo, non nos interese moito saber como e até que punto é obxecto de influencias. Poesía personalísima, estraña ás veces, como o é toda aquela que xorde sen concomitancias que a fagan recoñecíbel, identificábel, clasificábel, sen adherencias que permitan encontrarlle outro autor xémeo, unha música irmá. Nunha palabra: poesía chamada a ser precursora.

Pero o seu autor, unha vez conseguido o premio (1954), xa ten a cabeza noutra parte, talvez no Congreso Internacional de Poesía, que se celebra por Galiza adiante, ou, con certeza, nunha nova novela, *Las estatuas no hablan (os tempos continúan difíciles)*, e non atende ao reclamo da posteridade. **“Funlo leixando e leixado do vento quedou”**, dirá, vinte e dous anos máis tarde, do seu libro. Quedou no aciago tempo da posguerra, quedou no vento que en *Soedá*, o último poema de *Canle Segredo* que escribiría posteriormente, moito máis tarde, en 1973, e que parece remitir a aquel mundo tristeiro e, sobre todo, desleigado, cae morto –tamén el– no ichó dunha aldea sombriza. Aqueles si que eran tempos ruíns para a lírica e, sobre todo, para a lírica galega. Precursor? Precursor de que?, teríase preguntado o poeta, de que poesía? Certamente, non era consciente da relevancia da súa achega, e cando certo día, por fin, deu cos versos orixinais e decidiu que estaban ben e que había que publicalos, xa non o fixo en Edicións Monterrey –que non existía– senón na editorial Castrelos, fundada tamén por el. E aquel libro tan importante e que chegaba con tanta demora foi dado á luz a través dun formato minúsculo, con esaxerada modestia.

Máis tarde será editado como é merecedor, formando parte de dúas coletáneas integrais e como libro independente. E lucirá esplendidamente a súa voz, tan verdadeira, a clarividencia da súa estrutura, a súa sabia variedade formal. Unha poesía na que, segundo o propio autor ten afirmado, se sente máis el, pois “é a miña maneira máis auténtica e madurecida”, un ton conversacional que decorre con fluidez de sabio artífice, unhas partes (amor, infancia,/realidade social) que se complementan e se opoñen e nos dan a coñecer o significado xeral do libro: nun tempo infausto, só cabe procurar o acubillo do amor e da nenez. E a voz do poeta, que corre coma un río oculto, será rumor vivificante.

Será rumor, isto é, seguirá no futuro. Pois é no futuro onde Xosé María Álvarez Blázquez parece albiscar a súa persoa e a súa grande obra, xa cumprida, da que os froitos colleitamos hoxe. Non hai faramalla nela, non hai leria; só traballo, esixencia, dedicación absoluta. Perspectiva global, paixón lírica.